ELEMENTE ALE IMAGINARULUI DECADENT ÎN ARTELE ȘI SOCIETATEA CONTEMPORANE

Lect. univ. dr. Mihai ENE
Universitatea din Craiova
mihaiene16@yahoo.com

Abstract

The decadent movement had a brief life in the French literature, at the end of the XIXth century, but its influence remains strong in the first half of the XXth century, not only in the work of the French writers, as Gide, Proust, or the avant-gardes, but also in the rest of European literature. The decadent imaginarium nourished the vision of Italian, English, Spanish, Romanian and even American and South-American writers. The sophisticated and strange taste for what is unique and exquisite, the anti-*physis* discourse and the cult of the artificial, the extreme anti-modernism and the cynic view of the world cross over the literary movements and represents a permanent style.

In this essay I wish to explore the reminiscences of the decadent imaginarium in the contemporary arts – especially in literature, music and visual arts – and society – especially in fashion and different aspects of the way of living. Even there is not a particular movement who programmatically is using the decadent vision of the world, there are more elements which we can find in different artistic expressions and in some public representations in the society. Those elements constitute the main topic of my analysis.

Key Words: decadent, decadent imaginarium, contemporary arts, fashion, cinematography

Introducere

Apărut în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea în Franța, dar cu ecouri importante în Italia, Anglia, Germania și alte culturi europene, decadentismul a însemnat, pe de-o parte, căutarea unor formule de expresie noi, după un romantism deja intrat în criză și un filon realist resimțit ca insuficient pentru a face față provocărilor și crizelor modernității în plină construcție. Ivit, paradoxal, și din latura cea mai

BDD-V1797 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:17 UTC)

întunecată, mai ocultă și mai perversă a romantismului, din *agonia* sa (Praz 1955), dar și împotriva tuturor celorlalte fațete ale sale, decadentismul și-a asumat de la început atitudinea critică asupra realității, subversivitatea la nivel social și politic și căutarea unei schimbări de paradigmă estetică, militând pentru artificialitate extremă și perversitate în materie de moravuri, împotriva a tot ceea ce era natural, banal, vulgar sau acceptat ca normă, pentru un anumit tip de aristocrație, mai degrabă spirituală decât de sânge, în detrimentul burgheziei ce luase avânt și pentru tot ceea ce este rar, prețios, unic și irepetabil, optând pentru un hiperrafinament estetic coroborat cu disprețul a tot ceea ce este serializat, tot ce devine modă sau care nu poate corespunde unor standarde de excentricitate, anticipând, în acest sens, avangardele istorice ale începutului de secol XX.

Formulată de Théophile Gautier și ilustrată de Baudelaire în poezie și eseuri, și de Villiers de l'Isle-Adam sau în proză, estetica decadentă ajunge să se definească în forma sa istorică în deceniile opt și nouă ale secolului al XIX-lea, sub auspiciile unor *maeștri* ai epocii, precum Verlaine, Mallarmé sau Huysmans. Întreaga literatură *fin-de-siècle*, fie că se convertește la simbolism, fie că rămâne decadentă în varianta minoră și excesivă, aproape de *kitsch*, cultivată de cercul lui Anatole Baju, se raportează la aceste nume ca la reperele esențiale din proximitatea literară. Estetica decadentă se definește, prin raportare la acești autori, printr-o disponibilitate formală ieșită din comun, prin invenție lexicală și cultivarea unui stil căutat (*recherché*), printr-o atitudine la limita dintre dispreț și cinism, generată de constatarea prăbușirii tuturor principiilor și dezintegrării tuturor idealurilor, prin oboseala resimțită la nivel organic, dar și cultural, subțierea sângelui fiind semn de indubitabilă aristocrație, dar provocând și dezechilibre interioare, angoase și nevroze pentru care sunt căutate tot felul de paliative estetizante. Construirea unei *Thebaide rafinate*, așa cum voia Jean Floressas des Esseintes, celebrul personaj din romanul lui J.-K. Huysmans, *À rebours*, eșuează inevitabil, căci, în fond, succesul este un fenomen vulgar căruia nu îi poți contrapune decât o fastuoasă ratare. Într-un univers care se dezintegrează, într-o lume plictisitoare și stupidă, așa cum este resimțită de decadenți, orice reușită ar însemna acceptarea lumii ca atare și participarea la un sistem perceput ca degradant. În aceste condiții, demersul decadent devine, pe de-o parte, o critică acidă la adresa realității și o elegie nesfârșită pentru un final ce nu mai vine. De aici cultivarea stărilor de crepuscul – grupul decadent italian se numește chiar *I crepuscolari* – și sentimentul că amurgul care a sosit, fie el al zeilor, fie al oamenilor, nu poate fi savurat decât la intensități maxime.

BDD-V1797 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:17 UTC)

Decadentismul ca stil atemporal

Problema decadenței este însă una mai veche și, în același timp, o temă ce se articulează în timp, plecând de la analizele dedicate decăderii Imperiului Roman, cel mai spectaculos declin pe care l-a cunoscut Europa, cel puțin până în secolul XX. Dar dincolo de abordarea strict istorică, exegeții vor ajunge și la considerente asupra literaturii și artelor acelei perioade, în care totul decade, se devitalizează, dar în același timp se rafinează și se selectează. De la Montesquieu la Nietzsche și de la D. Nisard la Th. Gautier se articulează o întreagă viziune asupra stilului decadenței, cu referire la perioada latină post-clasică, dar mereu cu trimiteri în contemporaneitate, mai ales ale adversarilor romantismului, cum se întâmplă cu studiul lui D. Nisard, *Studii critice și de moravuri asupra poeților latini ai decadenței* (1834).

În cartea sa, *Cinci fețe ale modernității*, Matei Călinescu expune și analizează întregul drum al devenirii ideii de decadență și al configurării a ceea ce numim „stil al decadenței“. Primii scriitori care vorbesc despre decadență de pe poziții favorabile sunt Th. Gautier și Ch. Baudelaire. Dar abia după 1860-1870, în jurnalul fraților Goncourt și, mai ales, într-un articol din 1881 al lui Paul Bourget despre Baudelaire găsim o adeziune totală și o încercare de înțelegere din interior a fenomenului decadent.

În ceea ce-l privește pe Th. Gautier, el îl „inventează“, într-o mare măsură, pe Baudelaire, atribuindu-i majoritatea caracteristicilor care vor articula, mai târziu, viziunea decadentă asupra lumii și artei: „sentimentul artificialului“, „frumosul compozit“, „gustul baroc“, „depravarea“ etc. (Carter 1995). În ceea ce privește *stilul decadenței*, el notează: „Stilul decadenței… stil ingenios, complicat, savant, plin de nuanțe și de căutări, forțând mereu limitele limbii, împrumutând din toate vocabularele tehnice, luând culori de pe toate paletele, note din toate clavirele… ascultând pentru a le traduce confidențele subtile ale nevrozei“ (Gautier 1868). Baudelaire însuși se referă la decadență în mai multe din eseurile sale cu privire la Hugo sau Delacroix, amestecând uneori sensurile noțiunii, cel tipologic cu cel axiologic.

Paul Bourget ajunge să definească stilul decadent într-o manieră la care s-au raportat toți criticii ulteriori ai fenomenului. El găsește, în descendența lui D. Nisard, dar cu o atitudine total pozitivă, spre deosebire de ultraconservatorul clasicist, mecanismul de construcție al textului decadent, dincolo de teme sau preferințe individuale: „O aceeași lege guvernează dezvoltarea și decadența acelui alt organism care este limbajul. Stilul decadenței este cel în care unitatea cărții se descompune pentru a face loc independenței paginii, în care pagina se descompune

BDD-V1797 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:17 UTC)

pentru a face loc independenței propoziției, în care independența propoziției se descompune pentru a face loc independenței cuvântului."

Dincolo de această abordare de poetică a prozei, ceea ce ne interesează este articularea unei viziuni decadente, a unei *Weltanschauung*, dar și figurile ce populează imaginarul decadent, așa cum au fost analizate într-o lucrare mai vastă, semnată de Jean Pierrot și intitulată *The Decadent Imagination*. Toposuri ale declinului, dintre care preferată rămâne imaginea Imperiului Roman în plin fast al auto-destrucției, atacat de vitalitatea barbarilor și care se întrece în a găsi cele mai ingenioase moduri de a evita realitatea, figuri ale perversității, de la cele istorice la cele mitologice și biblice, precum Nero și Heliogabal, Lilith și Salomeea, Corydon și amazoanele, cultivarea imaginii androginului, a hermafroditului, aceeași preferință pe care o au și acei *dandies* englezi de sfârșit de secol XVIII pentru extremele feminității – amazoană sau prostituată – și disprețul pentru figura angelică, de virgină eternă impusă de idealul clasic pe baze religioase creștine, cufundarea în luxură, concomitent cu o acută prezență a sentimentului morții, al proximității finitudinii, al gustului înscenării, al estetizării extreme a vieții, transformate, așa cum dorea Oscar Wilde, într-o operă de artă.

Toate acestea se vor regăsi, într-o mai mică sau mai mare măsură în opere literare și în expresii artistice variate în prima jumătate a secolului XX și chiar, cu mai mică pondere, în cea de-a doua jumătate a sa. Romane precum cele ale lui Gabriele D'Annunzio, cele de tinerețe ale lui A. Gide, ciclul romanesc proustian, *Orlando* al Virginiei Woolf, *Marele Gatsby* de Scott Fitzgerald, *Moarte la Veneția* de Thomas Mann, iar în literatura română *Craii de Curtea-Veche* și *Remember*, ale lui Mateiu I. Caragiale sau *Lunatecii* lui Ion Vinea sunt tot atâtea formule moderne de roman care înglobează stilul și obsesiile imaginarului decadent.

Este foarte interesant, dar perfect explicabil, cum, după Al doilea Război Mondial, când preocuparea principală este pentru reconstrucție și pentru reinventarea umanului, gustul pentru decadență este, la rândul său, în declin. Democratizarea accentuată a literaturii, prin apariția postmodernismului, paralelă cu dezvoltarea gustului pentru un nou formalism, pentru ceea ce surprinde și fascinează vizual, fărâmițarea textului, prin atenția acordată detaliului și mai ales fragmentului, apropie, în mod paradoxal această nouă poetică de cea decadentă, cum bine observa Mircea Cărtărescu în lucrarea sa, *Postmodernismul românesc*.[1]

[1] „Fărâmițarea textului literar începe odată cu individualismul decadent de la sfârșitul secolului trecut, când Paul Bourget observă că «stilul decadenței este cel în care unitatea cărții se dezmembrează pentru a face loc independenței paginii, în care pagina se

BDD-V1797 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:17 UTC)

Ceea ce observăm totuși, la o analiză mai atentă este că, în decadentism, această sincopare a discursului vine din conștientizarea disoluției lumii (atât reale, cât și textuale), în postmodernism ea fiind mai ales o expresie a unei posibile reconfigurări. Deși tehnicile sunt, în genere, asemănătoare, finalitatea și maniera de abordare sunt divergente. „Postmodernismul mizează pe efectele de *puzzle* pentru a configura un univers pe care decadenții nu-l puteau vedea decât în descompunere. Decadenții nu puteau să vadă imaginea de ansamblu, ci numai fragmentele care îi aparținuseră, postmodernii văd imaginea generică sub toate fațetele care o compun și se bucură nu de spargerea oglinzii în stranii și extravagante reflexii, ci de spectacolul pestriț pe care o astfel de perspectivă îl oferă“ (Ene 2011).

În fine, în contemporaneitate, mai ales după 1980-1990, adică exact la un secol după configurarea deplină a viziunii decadente, remarcăm o întoarcere a unor elemente de decadentism și o mai mare atenție acordată unor aspecte ce populau imaginarul decadent, atât la nivelul unor preferințe și obsesii, cât și al stilului. Aceste aspecte vom încerca să le analizăm în continuare, în diversele forme în care apar, focalizându-ne pe câte un exemplu semnificativ din fiecare expresie artistică avută în vedere.

Pattern-uri decadente în societatea contemporană

Înainte de a analiza maniera în care artele contemporane au preluat, au transformat și s-au hrănit din imaginarul decadent, trebuie să ne oprim la o scurtă analiză a schimbărilor survenite în societatea actuală, din perspectiva viziunii decadente. Trebuie să remarcăm, înainte de toate, faptul că însăși societatea actuală, prin aderarea la moravuri mult mai libertine decât cele din urmă cu un secol și printr-o hiper-estetizare a realității, așa cum este filtrată și construită de diversele *media* și de „societatea spectacolului“, a împlinit, fără să vrea de cele mai multe ori, și într-o manieră aproape contrară, anumite deziderate decadente.

Ideea căutării obsesive a originalității, a ceea ce este unic și rafinat, a particularului, a diferitului, coroborată cu imaginea *glamouroasă*, de tip hollywoodian, menită să fascineze, s-a democratizat, regăsindu-se în aproape orice reclamă, uneori chiar și la obiecte practice. Asistăm, astfel, la un fel de consens, la o serializare paradoxală a particularului, la o

---

dezmembrează pentru a face loc independenței propoziției, în care propoziția se dezmembrează pentru a face loc independenței cuvântului». În postmodernism, care din acest punct de vedere se inspiră din dizolvarea decadentă, fragmentarismul devine un adevărat principiu generativ…“

BDD-V1797 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:17 UTC)

artificializare completă a viziunii asupra realității. Această construcție artificială a fost generată și de progresul tehnologic, anticipat de unii scriitori decadenți, precum Paul Bourget.

Construcția de gen, care a suferit modificări fundamentale în ultimele decenii, nu mai poate fi subversivă decât pentru acei conservatori retrograzi, din nefericire destul de numeroși încă, și care au rămas captivi ai unei mentalități de secol XIX. Imaginea feminității puternice, masculinizate, a femeii androgine, voluntare, a amazoanei care cucerește o lume, până mai ieri, „a bărbaților" se concentrează în imaginea femeii de succes, a femeii care face alegeri importante nu doar pentru ea, ci și pentru ceilalți. Decadenții nu erau nici pe departe niște feminiști, dimpotrivă, ca orice *dandy*, aveau aproape o ură viscerală împotriva feminității văzute ca o expresie perfectă a naturalului (v. Baudelaire), dar tocmai în această viziune aparent misogină cred că se află fermentul reconstrucției identității feminine, pentru că doar renunțând la statutul acesta pasiv, docil și decorativ femeia a putut să-și afirme rolul social și să-și schimbe statutul pe parcursul secolului XX. Preferința decadenților pentru amazoane și pentru prostituate nu este una morală, ci este una de construcție a unei noi idei de feminitate, conștientă de sine, independentă și care abolește normele sociale în vigoare la finele secolului al XIX-lea. La fel, privilegierea androginității, a bisexualității și chiar a homosexualității vine din aceeași nevoie de a destructura ansamblul moralei contemporane decadenților și o încercare de a submina statutul social al individului prin recursul la sfera care l-a epatat cel mai mult pe burghezul conservator, religios și moralizator: sexualitatea.

Toate aceste aspecte, deja prezente, chiar dacă într-o formă viciată, în societatea contemporană, conduc la imposibilitatea activării lor cu sens subversiv. Alte forme și realități sunt de deconstruit în societatea actuală, odată cu transformarea inevitabilă a acesteia. Totuși, important este că substanța și, mai ales, atitudinea decadentă se insinuează în critica societății actuale, mai ales în aspectele ei legate de poziționarea față de diversele noi mode, cutume, *status quo*-uri etc., fie ele sociale, fie culturale.

Vom analiza câteva dintre aceste poziționări și forme pe care le infuzează imaginarul decadent în diverse arte și exprimări publice, precum literatura, artele vizuale, muzica și creațiile vestimentare.

Imaginar decadent și construcție romanescă

Dincolo de aspectele de poetică romanescă pe care le-am amintit anterior, există o serie de autori și de scrieri, în special în proză, care

BDD-V1797 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:17 UTC)

aduc în discuție teme decadente, care construiesc în manieră decadentă sau care privilegiază, într-o anumită măsură, teme și sensibilități decadente. Un inventar precis, selectat dintr-o materie atât de variată și complexă, fațetată de însăși proteitatea postmodernismului, presupune o operație dificilă și minuțioasă, care ar necesita ea însăși un studiu aparte. Ne vom limita la câteva aspecte mai vizibile, din autori contemporani de notorietate, de diverse facturi și din diverse zone de expresie literară și chiar și geografică, precum Michel Houellebecq, Chuck Palahniuk sau Ryu Murakami.

Unul dintre cei mai corosivi autori actuali din literatura europeană este, fără-ndoială, Michel Houellebecq. Critica dezabuzată a societății pe care o construiește în romane precum *Particulele elementare* (ce titlu de poetică decadentă!), *Platforma* sau chiar în ultimul său roman, *Supunerea*, este una foarte asemănătoare cu atitudinea unui Huysmans sau chiar Oscar Wilde, fără estetismul radical al acestora, deoarece, după avangarde și postmodernism, dar mai ales într-o societatea hiper-estetizată o profesiune de credință estetă nu ar (mai) avea nicio forță disolutivă.

Lumea din primele sale romane este una aflată într-o apăsătoare criză a valorilor, dar mai ales într-o criză de identitate, personajele par a nu mai avea repere, dar lipsa reperelor nu le provoacă doar insatisfacție, ci le conduc și spre experiențe dintre cele mai ciudate. Există o atmosferă de dezolare ontologică în romanele lui M. H., personajele fac încercări disperate de a ieși din cenușiul unei existențe confortabile, dar fără mize, mai ales fără mize spirituale. Este o foame teribilă de experiențe-limită, la care însăși societatea actuală te invită. Vedem peste tot, de la filmele de serie până la reclamele la deodorant același impuls de a trăi viața la extreme, de a trăi periculos, de a experimenta totul, de a merge mai departe, de a explora limitele realității, fie prin pătrunderea în zone marginale, neexplorate, fie prin intermediul diferitelor substanțe capabile să modifice conștiința. Nu doar personajele lui Houellebeq caută un fel de mântuire prin exces, ci în general în literatura de acest gen personajele au aceeași atitudine. Vedem aici o reacție contrară detașării suverane a personajului decadent de tipul lui Des Esseintes, care, dezamăgit de oferta societății alege să se izoleze și să-și construiască propriul habitat rafinat, potrivit aspirațiilor sale, dar o apropiere de acele personaje decadente care se afundă tot mai mult în excese și într-un proces de auto-destrucție, variante postindustriale ale lui Dorian Gray, dar lipsite de mijloacele acestuia. De aceea, atitudinea scriitorului față de personajele sale, pe care nu le critică direct, nu le ironizează, ca în literatura clasică, dar de care se detașează vizibil, este una de tip decadent.

BDD-V1797 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:17 UTC)

Dacă ne referim chiar la personajul principal din romanul *Supunerea*, acesta este un literat care are un doctorat în, nici mai mult, nici mai puțin, decât unul dintre maeștrii recunoscuți ai literaturii decadente, J.-K. Huysmans, părintele literar al lui Des Esseintes și autorul *Liturghiei negre*. Este mai mult decât o simplă alegere, căci pe câteva zeci de pagini Houellebecq scrie aproape un eseu independent despre scriitorul Huysmans prin intermediul personajului său. Inclusiv scenariul distopic ce urmează în a doua parte a romanului, islamizarea Franței, nu este decât un fel de contrapunct la idealul decadent estetizant, de ruptură socială și de activare a resurselor individuale, extrem de rafinate și de rare. Masificarea, ideologizarea, îndoctrinarea religioasă, lipsa libertăților, a alegerilor, fără de care nu e posibilă nicio decadență, vine ca un fel de nou Ev Mediu ce șterge toate urmele de decadență romană. În viziunea lui Houellebecq, islamiștii sunt noii barbari ce amenință porțile Romei, în cazul său ale Parisului, văzută ca o capitală simbolică a noului Imperiu Roman: Uniunea Europeană.

În cazul lui Chuck Palahniuk, ca și în cazul altor prozatori contemporani, experiențele cele mai stranii, care combină perversitatea cu patologicul, ne aduc aminte de ciudatele experiențe și experimente din romanele decadente, precum *Monsieur Venus*, *Là-bas*, *Eve future* etc. De altfel, ilustrarea unor practici sexuale considerate deviante circulă printr-o serie întreagă de romane contemporane, unul dintre cei mai expresivi din acest punct de vedere fiind, fără îndoială, Ryu Murakami, ale cărui înscenări romanești depășesc cu mult elaboratele, dar totuși palidele îndrăzneli decadente de final de secol XIX.

Înscenări decadente în cinematografie

Cinematografia, spațiu privilegiat prin excelență, datorită sincretismului său, nu putea să nu fie atins de imaginarul decadent, unul extrem de vizual, de voit spectaculos, care își propune programatic să fascineze. De altfel, consider că poetica cinematografică este, poate, cea mai potrivită pentru a desfășura imaginarul decadent și de a construi în manieră decadentă specifică, de la decoruri și personaje, până la atmosferă și toposuri imagistice.

O poetică asumat decadentă profesează regizorul italian Luchino Visconti, care, după o primă etapă legată de neorealismul italian, se cantonează strict într-o viziune estetizantă la modul propriu decadent. Ecranizarea unor romane tipice pentru stilul decadent, precum *Inocentul*, de Gabriele D'Annunzio, *Ghepardul*, de Giuseppe Tomasi di Lampedusa, *Moarte la Veneția*, după nuvela lui Thomas Mann, dar și un

BDD-V1797 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:17 UTC)

film precum *Ludwig*, având în centru figura tipic decadentă a monarhului Ludwig al II-lea al Bavariei, cel căruia i se datorează sprijinul primit de Wagner de-a lungul vieții sale, pentru care Ludwig construise special un teatru în fabulosul său castel Neuwanstein.

Un alt regizor care folosește toposuri și atitudini decadente este Stanley Kubrik. *Lolita*, dar mai ales *Portocala mecanică*, forjează un imaginar decadent, pe de-o parte prin hipersexualitatea implicită, corelată cu o critică socială subiacentă. Canonic decadent, aproape o colecție de atmosferă, experiențe și personaje decadente, recognoscibile în construcția societății secrete și oculte în care pătrunde personajul principal și care ajunge să îi modifice percepția realității, confuzia dintre vis și realitate, dincolo de bine și de rău, este filmul *Cu ochii larg închiși*. Paradoxul din titlu este și el o consecință a laturii oculte, inițiate, a experiențelor din acest film. Știm bine pasiunea decadenților pentru societățile oculte, pentru spiritism și în general pentru orice depășește raționalitatea și pozitivismul epocii *fin-de-siècle*.

În fine, un film recent precum *La grande bellezza*, în regia lui Paolo Sorrentino, care vine în consecuția poeticii unui alt regizor italian celebru, Federico Fellini, autorul filmului *La dolce vita*. Ca și în cazul filmului din anii șaizeci, și creația lui Sorrentino este una ironică și critică, începutul filmului, discuțiile care deconstruiesc diversele aspecte ale societății contemporane, de la lumea artistică la cea aristocratică, decrepită și vetustă, sau la cea religioasă, într-o varietate de trăiri și unde sfințenia, greu de găsit în pliurile materialismului catolic, este controlată de PR. Personajul principal, Gepp Gambardella, este el însuși un senzitiv care adoptă o viziune cinică asupra societății, ca o apărare a lucidității și a identității interioare, voit construită și nealterată în esența ei. Maniera în care își construiește viața personajul lui Sorrentino este foarte asemănătoare cu aceea a unui dandy decadent, adică un dandy lucid, cu spirit critic și cu apertură intelectuală, dar care alege să se piardă în mondenități ca într-un infern plăcut, unde poți contempla varietatea lumii în splendida ei decădere.

Restructurări ale viziunii decadente în muzica rock

În materie de muzică, unul dintre compozitorii favoriți ai decadenței *fin-de-siècle*, impus mai ales de către Nietzsche, a fost Richard Wagner. Corespondentul muzicii wagneriene în contemporaneitatea muzicii pop este, cred eu, spectrul deschis de *heavy-metal*, cu secțiunile și continuă-rile sale, de la muzica gothică și până la black-metal, o muzică pusă sub spectrul satanismului în mod programatic. Această muzică are un vădit

BDD-V1797 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:17 UTC)

conținut programatic radical, în care critica socială este implicită, fără o ideologie specifică, așa cum se întâmplă în ceea ce privește muzica *punk*, și activează un spectru larg al imaginarului decadent. Satanismul, perversitatea, sexualitatea deviantă, un anumit rafinament întunecat, vizibil inclusiv în vestimentația scenică și cea a fanilor, construind o micro-comunitate cu propriile reguli și aspirații. În fond, violența și radicalitatea acestei manifestări este una de bruscare a simțului comun, a conformismului social, a instituționalizării și uniformizării indivizilor. Sunt convins că, atunci când această paradigmă ar deveni una dominantă în societate, ceea ce nu cred ca se va întâmpla niciodată, membrii acestei comunități ar renunța, cu timpul, la acest mod de manifestare, în bună tradiție decadent-avangardistă.

Unul dinte cazurile cele mai pregnante este cel al lui Marilyn Manson. Ca și Alice Cooper, antecesorul său, acesta își construiește, cel puțin la nivel de nume, o identitate androgină, în cazul său trimiterea fiind explicită la unul dintre simbolurile culturii pop, cu statut iconic: Marilyn Monroe, dar și la celebrul criminal în serie, Charles Manson.

Reprezentări decadente în creațiile vestimentare contemporane

Vestimentația a reprezentat încă de la început una dintre axele principale ale înscenării decadente. Pe filieră *dandy*, decadenții au încercat să imprime un stil aparte inclusiv în vestimentație, în aceeași direcție a cultivării rafinate a tot ceea ce nu este modă, împotriva produselor de serie. Interesul pentru unicate rafinate, denumite generic *haute couture*, se pliază pe preocuparea pentru originalitate, pentru diferență și unicitate, impusă de modernitate. De la modele extravagante, cu țesături complexe, în care domină o atenție deosebită pentru detaliile cele mai mărunte, și până la ținute și accesorii menite să scandalizeze, lumea modei a creat un culoar pentru spectacol, transformând o simplă prezentare de costume într-un *show* mediatic, cu impact public. Ca și în cazul *dandy*-lor, hainele nu mai sunt de mult simple obiecte care să acopere corpul, ci un mănunchi de semnificații, stabilind o rețea semiotică (v. Babeți 2004).

Un alt aspect important este androginismul viziunii multor dintre creatorii de modă contemporani, plus influențele *gay* pe care aceștia le cultivă inclusiv în alegerea anumitor modele feminine, dar și a unora dintre cele masculine, cu corpuri androgine sau cu aspect asexuat. Există mereu în scrierile decadente referiri la acest tip de sexualitate, despre care am și amintit anterior, dar asupra căruia nu avem timp să insistăm îndeajuns. Remarcăm doar această corespondență cu un tip de feminitate

BDD-V1797 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:17 UTC)

sau de masculinitate androgină, transferul de caractere sexuale petrecându-se automat, spre o mai mare diversitate și stranietate a reprezentărilor, mai ales în ceea ce privește scrierile decadente cu o intenționalitate clar perversă, critică și scandaloasă, *în răspăr* cu convențiile contemporane.

De asemenea, în spirit postmodern, influențele creatorilor de modă merg în diverse zone geografice și în epoci diferite pentru a căuta inspirația, de la antichitate, până la proiecții SF, de la civilizații rurale primite, ca cele ale triburilor africane sau sud-americane, până la societăți tradiționale care încă subzistă în țările europene moderne. Era așadar absolut imposibil ca un orizont atât de incitant și de pitoresc, de rafinat și de divers precum cel decadent să treacă neexploatat.

Deși se observă influențe în mai multe colecții ale unor creatori celebri, precum Yves Saint Laurent, Karl Lagerfeld, Alexander McQueen ș.a., probabil cel care utilizează cel mai des și mai pregnant în colecțiile sale *pattern*-ul decadent este John Galliano, el însuși un mare amator de travesti și ipostazieri șocante (ca, de exemplu, celebra sa apariție napoleoniană!), mai ales în creațiile realizate pentru casa Dior. Excesul, compozițiile fanteziste care îmbină culori dintre cele mai violente, atitudinea arogant-cinică, măștile „japoneze“ pictate pe fețele modelelor sau, dimpotrivă, machiajul strident, amintind de prostituatele de lux ale *fin-de-siècle*, decorurile prezentărilor care transformă interioarele simple ale *show*-urilor obișnuite în decoruri decadente, hiperrafinate, încărcate de draperii grele de catifea roșie ori vișinie, de mătăsuri și obiecte artizanale specifice epocii victoriene, totul în stilul flamboaiant al decorurilor d’annunziene, prezente și în ecranizările la fel de celebre ale lui Luchino Visconti. Modele coborâte parcă din picturile lui Klimt sau din desenele lui populează prezentările de modă ale lui Galliano. Combinație de senzualitate perversă și luxură fastuoasă, de cruditate ce sugerează, de multe ori, sado-masochismul, și de angelitate coruptă, amazoanele sau curtezanele sunt cele două modele agreate de Galliano, în descendență tipic decadentă, reușind să creeze cea mai spectaculoasă înscenare *fin-de-siècle*, care cu siguranță l-ar fi entuziasmat pe un Charles Baudelaire, pe un Oscar Wilde sau pe un Gabriele D’Annunzio.

Concluzii

Atât la nivelul artei contemporane, cât și la nivelul societății, observăm influențe, deziderate, spectre sau rămășițe ale imaginarului decadent, speculate sau deja integrate în complexitatea de reprezentări ale lumii de astăzi. După cum am încercat să punctăm, fără a intra în amănunte, deoarece asta ar însemna să ducem cercetarea de față la dimensiunile unei

BDD-V1797 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:17 UTC)

cărți, imaginarul decadent infuzează aspecte foarte variate ale societății și artei contemporane, în mentalități, literatură, arte vizuale, cinematografie sau modă. Considerăm că aceste tendințe sunt unele firești, deoarece mentalitatea postmodernă a favorizat dialogul dintre stiluri, curente și realități diverse, creând mediul propice unor sincretisme altfel imposibil de acceptat. În acest context, aportul estetic decadent este unul extraordinar, căci însăși „societatea spectacolului" în care trăim, cu mize hedoniste și cu obsesii milenariste, ne poartă în zona *fin-de-siècle* fără prea mari eforturi. Preocuparea pentru decadență ar avea, așadar, rădăcini mai adânci și resorturi mai complexe, conștientizarea că ne aflăm într-o perioadă de decadență a civilizației europene activând inclusiv latențe psihologice nebănuite. Ar fi de investigat, într-o cercetare ulterioară, în ce măsură realitățile contemporane necesită acest model decadent, mai mult chiar decât în ce măsură se manifestă influențele directe, livrești, culturale ale acestui model. Dincolo de orice presupoziții însă, rămâne certitudinea că filonul decadent este mai prezent decât oricând, de la finele secolului al XIX-lea și până azi, în toate dimensiunile societății occidentale.

Bibliografie:

AUREVILLY, Barbey d'. 1995. *Dandysmul*, traducere, studiu introductiv și selecția antologiei: Adriana Babeți, Iași: Ed. Polirom.

BABEȚI, Adriana. 2004. *Dandysmul. O istorie*. Iași: Ed. Polirom.

BERNHEIMER, Charles. 2002. *The Idea of Decadence in Art, Literature, Philosophy, and the Culture of the „Fin de Siècle" in Europe*, Edited by T. Jefferson Kline and Naomi Schor. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

BOURGET, Paul. 1924. «Théorie de la décadence», în *Essais de psychologie contemporaine*, tome premier. Paris: Plon. (prima ediție: 1893)

CARTER, A. E. 1968. *The Idea of Decadence in French Literature (1830-1900)*. Toronto: University of Toronto Press. 1958. Londra: Oxford University Press.

CĂLINESCU, Matei. 2005. *Cinci fețe ale modernității*. București: Ed. Univers, 1997; ed. a II-a, revăzută și adăugită, Iași: Ed. Polirom.

ENE, Mihai. 2011. *Vălurile Salomeei. Literatura română și decadentismul european*. Timișoara: Ed. Universității de Vest.

HOUELLEBECQ, Michel. 2015. *Soumission*. Paris: Flammarion.

HUYSMANS, J.-K. 1974. *În răspăr*, trad. de Raul Joil, prefață și tabel cronologic de Georgeta Horodincă. București: Editura Minerva, BPT.

PALACIO, Jean de. 1994. *Figures et formes de la décadence*. Paris: Ed. Séguier.

PRAZ, Mario 1954. *The Romantic Agony*, translation fron the italian by Angus Davidson, second edition, London – New York – Toronto, Oxford University Press.

WEIR, David 1996. *Decadence and the Making of Modernism*. University of Massachusetts Press.

WILDE, Oscar. 1967. *Portretul lui Dorian Gray*. Traducere de D. Mazilu, prefață de Dan Grigorescu. București: Ed. Minerva, BPT.

BDD-V1797 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:17 UTC)